AVİM Yorum • No: 2022 / 27 • Mayıs 2022

TÜRKİYE'NİN ÇIKARLARI VE YAPICI AVRASYACILIK

Mehmet Oğuzhan TULUN-Teoman Ertuğrul TULUN

Analist/Analist

Uluslararası toplum Rusyanın 24 Şubatta başlayan Ukraynayı işgalinin sonuçları ile uğraşmaya devam etmektedir. Batılı ülkeler ve Rusya, Ukrayna'nın geleceği konusunda ideolojik bir çatışma ve tehlikeli bir gerilimi tırmandırma politikasına kilitlenmiş durumda iken, NATO üyesi ve AB adayı olan Türkiye, Batılı müttefikleri, Rusya ve Ukrayna ile ilişkilerinde hassas bir dengeyi koruma çabalarıyla dikkatleri üzerine çekmektedir.[1] Türkiye, Ukraynaya yönelik saldırganlığı dolayısıyla Rusyayı açıkça kınamakla ve Ukraynanın toprak bütünlüğü ile egemenliğini sıkıca desteklemekle birlikte, Batılı ülkelerin Rusyaya karşı uygulamakta olduğu ağır ekonomik yaptırımları yürürlüğe koymayı reddetmiştir. Daha da önemlisi, Türk politika belirleyicileri ve sivil toplumu, Batı toplumlarını etkisi altına alan, sıradan Rusları bile mağdur eden ve Rusya ile bağlantılı her şeyi kötüleyen Rus düşmanı histeriye dahil olmayı reddetmiştir.

Böyle bir tutum, Türkiye'nin dış politikasını, bölgesindeki ve hatta dünyadaki yerini ön plana çıkartmıştır. Söz konusu durum doğal olarak, Türkiyeye dair bir takım soruları akla getirmektedir: Türkiye, NATO ile ABYi gerçekten nasıl değerlendirmektedir? Türkiye, toplum ve devlet olarak, ideolojik alanda kendisini nasıl görmektedir? Ve Türkiye, dış politikada hangi istikamete doğru ilerlemektedir?

Belki de bu nedenle son zamanlarda, Batı dünyası ile bağlantılı yazarlar ve kurumların, Türkiyenin Avrasyada kendini yeniden konumlandırma çabasını ve Avrasyacılık anlayışını irdeleyen yayınları ortaya çıkmaya başlamıştır. Ancak sözkonusu bu irdelemelerin içeriği, Türkiye'yi Batı dünyasının sadece bir cephe varlığı olarak gören ve Türkiye'nin böyle bir rolden sapmasının Batı için doğal olarak tehdit edici olduğunu düşünen köhne Soğuk Savaş dönemi zihniyetlerini de ortaya koymaktadır. Bu mantık doğrultusunda, Türk Avrasyacılığı, özü itibariyle Batı karşıtı, Rus/Çin yanlısı, saldırgan revizyonist, otoriter, Türk milliyetçilerinin emellerine hizmet etmek ve iktidardaki Türk hükümetinin halk desteğini artırmak amaçlı bir siyasi manevra olarak tanımlanmaktadır.[2] Bütün bunlar, Batılı devlet çıkarlarına yönelik politikaları otomatik biçimde erdemli kabul eden kibirli bir düşünce yapısını açığa çıkarmakta, ancak şu kritik soruya cevap verememektedir: Türkiyenin Batılı müttefikleri tarafından yürütülen küresel ve bölgesel politikalar, Türk devletinin ve toplumunun çıkarına mıdır?

Birçok yazar tarafından çeşitli vesilelerde belirtildiği üzere, Avrasyacılık, farklı taraflarca ve

değişik şekillerde yorumlanan geniş bir konudur. Bazıları için Türk Avrasyacılığı, daha iyi bilinen ve daha sık tartışılan Rus Avrasyacılığından, emperyalist emeller içermemesi dolayısıyla farklıdır. Diğerleri için Türk Avrasyacılığı, Türkiye için stratejik otonomiyi güvence altına almaya yoğun biçimde odaklanmasıyla bilinmektedir. Türkiye'nin stratejik otonomiye odaklanmasının Batılı aktörler için endişe verici olduğu, Batı'nın bu konudaki yayınlarından açıkça görülmektedir. Zira Batı'ya karşı güçlü bir Türk güvensizliğinin ve Türkiye'nin Batı'dan ayrılıp Rusya ve Çin'e yönelmesinin bir işareti olarak yorumlanmaktadır. İşte bu noktada, AVİMin Avrasyacılık konusundaki özgün yaklaşımı ortaya çıkmaktadır. 2017 yılında AVİM yorumumuzda[3] da belirtildiği üzere, AVİMe göre Avrasyacılık, dünyanın şimdiki ve gelecekteki güç merkezinin bulunduğu ve bulunacağı Avrasyada Türkiyenin şimdiki ve gelecekteki yerini anlamakla ilgilidir. [☀ Türkiyenin mevcut dış ilişkileri ile ticari ilişkileri ve dünyadaki konumu dikkate alındığında, Batı karşıtlığı ekseninde tanımlanmış bir Avrasyacılık Türkiyeye pek bir fayda sağlamayacaktır. Türkiyenin çıkarı, bir yandan Türkiyenin Batı ile olan kurumsallaşmış ilişkilerine değer veren, diğer yandan da Türkiyenin doğusu ile ilişkilerinin sunduğu potansiyelle ilgilenen Yapıcı Avrasyacılığı benimsemede yatmaktadır.

Yapıcı Avrasyacılık, Türkiyenin kendine özgü niteliğini, diğer ülkelerden üstün olması ve dolayısıyla iradesini onlara dayatması gerektiği anlamında değil; coğrafi, kültürel ve siyasi olarak doğası gereği ve benzersiz bir şekilde konumlanmış olması anlamında tanımlamaktadır. Yapıcı Avrasyacılık anlayışımıza göre Türkiye, kendisini bütünüyle Batılı veya Doğulu veya Avrupalı veya Asyalı bir ülke olarak konumlandırmamalıdır. Güçlü laik temeller üzerine kurulmuş olmasına rağmen Türkiyenin, önde gelen Müslüman çoğunluklu bir ülke olduğunu ve dünyadaki birçok Müslümanın bu konuda Türkiyeyi örnek aldığını unutmaması gerekmektedir. Böylesi bir duruş, Türkiyenin gerçek ve zengin niteliğini yansıttığından, Türkiye aynı anda bütün bu özelliklere sahiptir ve sahip olmak zorundadır.

Yapıcı Avrasyacılık, Türkiye'nin NATO üyeliğine değer vermekte ve saygı duymakta; Türk halkına muhtemel olmayan bir gelecek vaat etse de AB adaylığını desteklemektedir. Sağlıklı bir devlet ve toplum yapısı için demokrasi, çoğulculuk ve hukukun üstünlüğü kavramlarını güç kaynakları olarak kabul etmektedir. Bununla birlikte, Batılı ülkelerin demokrasi, çoğulculuk, hukukun üstünlüğü ve "değer temelli ilişki" vurgusuyla kullandığı süslü dilin, asırlık emperyalist hırsları ve diğer ülkelerin iç siyasetine kibirli müdahale girişimlerini maskelediğini de göz ardı etmemektedir.

Bu noktada, Türk toplumunun büyük bir kısmının Batılı ülkelerdeki yabancı düşmanlığında (ve özellikle Türk-karşıtı ve İslam-karşıtı söylem ve eylemlerde), nefret söyleminde, toplumdan dışlamada, bu ülkelerde yaşayan Türkler ve Müslümanlar dahil Batılı olmayan olarak kabul edilenlere yönelik şiddet saldırılarındaki endişe verici yükselişin ve bu tür eylemlerin normalleştirilmesinin son derece farkında olduğu unutulmamalıdır. Batı'daki bazı çevrelerin, kültürel ve tarihi nedenlerle Türkiye'yi doğası gereği izlenmesi gereken bir yabancı ve NATO üyeliği ile AB adaylığını adeta "mantık evliliği" olarak görmesi, Türk halkının ezici çoğunluğu için rahatsız edici bir gerçektir.

Söz konusu pasif-saldırgan zihniyet, Türkiyenin Batılı müttefiklerinin Türkiyeyi ötekileştiren ve güvenlik çıkarlarına zarar veren birtakım faaliyetlerde bulunmalarına neden olmuştur. ABD ve AB ülkelerinin, PKK resmen terör örgütü olarak sınıflandırılmasına rağmen PKKnın

Suriye kanadı olan YPGye, eğitim, silah ve finansman sağlamadaki tuhaf ısrarı ve ABD Başkanı Joe Bidenın Türkiyeye yönelik gereksiz kavgacı nitelikteki son 24 Nisan açıklaması bu durumun iki güncel örneğidir. Bu gerçekler, iyi niyetine ve dostane ilişkileri sürdürme çabasına rağmen, Batılı müttefiklerinin soğuk tutumu nedeniyle hüsrana uğramış olan Türkiyenin, devlet çıkarlarını güvenceye almak amacıyla dış politikasını çeşitlendirme arayışına girdiğinde, Batılı müttefiklerinin bu durumu çocukça protesto ettiğini ortaya koymaktadır.

Tüm bunları göz önünde bulunduran Yapıcı Avrasyacılık, savunulan diğer Avrasyacılık türlerinden farklı olarak, yeni rekabetler ve düşmanlıklar yaratmayı reddetmekte ve bunun yerine Türkiyenin değişmekte olan dünyada kendisini doğru şekilde konumlandırabilmesi için yeni işbirliği yolları yaratmaya çalışmaktadır. Bu, her şeyden önce Türkiyenin on yıllardır sürdürdüğü Batı ile bütünleşmesini ve Batılı özelliklerini muhafaza etmesini sağlarken, aynı zamanda Doğu ile kazan-kazan temeline dayalı yeni bir etkileşimsel süreci başlatmasına izin verecektir. Böylece Yapıcı Avrasyacılık, Türkiye'nin Batı ile bütünleşmeye devam etmesine ve aynı zamanda Batı ile Doğu arasında gerçek bir bağ işlevi görmesine olanak sağlayacaktır. Türkiye'nin devam eden Ukrayna-Rusya savaşında barışı sağlama çabaları ve Rusya ile Ukrayna'yı savaş ortamında bir araya getirmedeki diplomatik becerisi, Yapıcı Avrasyacılık kavramının gerçek hayattaki işlevselliğinin örneklerindendir.

**Bu analizin aslı İngilizce olarak kaleme alınmıştır. AVİM Çevirmeni Ahmet Can Öktem makalenin tercümesine katkı sağlamıştır.*

[1] Burcu Özçelik, With Ukraine in flames, Turkeys Eurasianism losing luster, Asia Times, 16 Nisan 2022, https://asiatimes.com/2022/04/with-ukraine-in-flames-turkeys-eurasianism-losing-luster/

[2] Suat Kınıklıoğlu, Eurasianism in Turkey, The German Institute for International and Security Affairs (SWP), Research Paper 2022/RP 07, DOI: 10.18449/2022RP07, 22 Mart 2022, https://www.swp-berlin.org/en/publication/eurasianism-in-turkey

[3] Mehmet Oğuzhan Tulun-Teoman Ertuğrul Tulun, Yapıcı Avrasyacılık Arayışı, Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Yorum No. 2017/52, DOI: 10.31219/osf.io/3xwrn, 16 Haziran 2017, https:// avim.org.tr/tr/Yorum/YAPICI-AVRASYACILIK-ARAYISI

Yazar Hakkında :

Mehmet Oğuzhan Tulun AVİM'de Analist olarak görev yapmaktadır ve Ankara Üniversitesi'nde Siyaset Bilimi doktora öğrencisidir. Çalışmaları Doğu Avrupa, Kafkasya, Asya,Türk-Ermeni ve Türkiye-

Ermenistan ilişkileri, uluslararası suç ve tarih çalışmalarıyla ve din ile siyaset arasındaki etkileşimle odaklanmaktadır.

Teoman Ertuğrul Tulun , Avrasya İncelemeleri Merkezi'nde (Ankara) analisttir. Bilkent *Üniversitesi'nde Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümünde doktora adayıdır.* Avrupa Birliği Çalışmaları, Toplumsal Hareketler, Irkçılık ve Nefret Söylemi Çalışmaları ve Devlet İnşaası *alanlarında çalışmalar yapmaktadır.*

Atıfta bulunmak için: TULUN, Mehmet Oğuzhan TULUN-Teoman Ertuğrul. 2026. "TÜRKİYE'NİN ÇIKARLARI VE YAPICI AVRASYACILIK." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Yorum No.2022 / 27. Mayıs 23. Erişim Ekim 30, 2026. https://avimbulten.org/public/tr/Yorum/TURKIYE-NIN-CIKARLARI-VE-YAPICI-AVRASYACILIK

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE
Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax**: +90 (312) 438 50 26
@avimorgtr
https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi
E-Posta: info@avim.org.tr
http://avim.org.tr

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır